

Cosmic Insight, från verksamhetsfråga till Insight-fråga, rekommendation

Den här rekommendationen beskriver ett rekommenderat arbetssätt för hur en verksamhetsfråga kan översättas till en fråga i Insight.

Syftet är att underlätta valet av informationsmängder, filter och kopplingar samt att bidra till att frågor byggs på ett strukturerat och enhetligt sätt.

Arbetssätt

Skapa frågan genom att gå igenom följande steg:

Steg 1. Formulera verksamhetsfrågan

Utgå alltid från verksamhetsfrågan, inte från Insight. Vad vill du veta? Beskriv frågan med ord innan du öppnar Insight.

Steg 2. Identifiera villkoren

Vilka villkor behöver vara uppfyllda för att en patient ska ingå i resultatet? Vilka villkor ska inte vara uppfyllda? Behöver flera händelser ha ett samband?

Steg 3. Översätt verksamhetsfrågan till Insight

För varje villkor behöver du fundera på:

- Var finns informationen?
- Hur beskriver jag villkoret?
- Behöver villkoren kopplas ihop?

Steg 4. Kontrollera att frågan besvarar verksamhetsfrågan

Verkar resultatet rimligt? Är det de patienter du förväntade dig? Behöver frågan justeras innan den används?

Målet

Målet är att skapa en fråga i Insight som besvarar verksamhetsfrågan. Genom att arbeta enligt stegen ovan blir det enklare att välja rätt informationsmängder, filter och kopplingar och därmed identifiera rätt patienter.

Steg 1. Formulera verksamhetsfrågan

Innan du börjar skapa en fråga i Insight är det viktigt att formulera den verksamhetsfråga du vill ha svar på. Utgå från verksamhetens behov och beskriv frågan med egna ord, utan att tänka på vilka informationsmängder eller filter som finns i Insight.

Exempel på verksamhetsfrågor kan vara:

- Vilka patienter har inte fått uppföljning enligt rutin?
- Vilka patienter har inte lämnat planerat prov?
- Vilka patienter med diagnosen diabetes saknar ett aktuellt HbA1c?
- Vilka patienter har haft fler än tre akutmottagningsbesök det senaste året?

När verksamhetsfrågan är tydligt formulerad blir det enklare att identifiera vilka villkor som behöver beskrivas i nästa steg.

Steg 2. Identifiera villkoren

När verksamhetsfrågan är formulerad är nästa steg att identifiera vilka villkor som behöver vara uppfyllda för att en patient ska ingå i resultatet. Varje villkor kommer senare att översättas till ett eller flera filter i Insight.

Fundera exempelvis på:

- Vad ska patienten ha?
- Vad ska patienten inte ha?
- Behöver patienten tillhöra en viss verksamhet, enhet eller patientgrupp?
- Behöver flera händelser ha ett samband?

Som huvudregel ska frågor avgränsas så att de endast identifierar patienter inom den egna kliniken eller vårdcentralen. Om det finns behov av frågor som omfattar patienter utanför den egna verksamheten ska detta hanteras i dialog med Sektion e-hälsa.

Exempel:

Verksamhetsfråga: Vilka patienter med diabetes har inte lämnat HbA1c de senaste 12 månaderna?

Patienten ska

- ha en diabetesdiagnos
- tillhöra den verksamhet eller patientgrupp som frågan avser

Patienten ska inte

- ha ett registrerat HbA1c-prov under de senaste 12 månaderna

Fundera också på om det finns villkor som behöver ha ett samband. Exempelvis:

- Ska HbA1c-provet ha tagits efter att diagnosen sattes?

Svaret hjälper dig att avgöra om det senare behövs kopplingar mellan olika filter i Insight.

Steg 3. Översätt verksamhetsfrågan till Insight

När du har identifierat villkoren är nästa steg att översätta dem till en fråga i Insight. Arbeta med ett villkor i taget. För varje villkor behöver du ta ställning till var informationen finns, hur villkoret ska beskrivas och om det behöver kopplas

till andra villkor. Bygg inte frågan utifrån hur du tror att informationen registreras utan ta alltid reda på hur verksamheten faktiskt dokumenterar informationen i Cosmic.

Var finns informationen?

Fundera på vilken informationsmängd som innehåller den information du söker. I vissa fall räcker det med en informationsmängd, medan andra villkor kan kräva flera.

Hur beskriver jag villkoret?

Fundera på vilka filter som behövs för att beskriva villkoret. Det kan till exempel handla om datum, enhet, status, värden eller andra egenskaper som avgränsar resultatet.

Till hjälp att välja rätt informationsmängd och villkor i Insight finns ”Jag vill hitta...”-avsnitten nedan.

Behöver villkoren kopplas ihop?

Om frågan innehåller flera villkor behöver du fundera på om de ska ha ett samband eller om det räcker att de gäller samma patient.

Exempel på frågor att ställa:

- Ska händelserna ha skett inom samma vårdkontakt?
- Ska de tillhöra samma vårdåtagande?
- Ska de höra till samma remiss?
- Ska en händelse ha inträffat före eller efter en annan?

Till hjälp att avgöra om villkoren behöver kopplas ihop finns avsnittet * **Behöver villkoren kopplas ihop?** (under ”Jag vill hitta...”-avsnitten).

Exempel

Verksamhetsfråga: Vilka patienter med diabetes har inte lämnat HbA1c de senaste 12 månaderna?

Villkor: Patienten har diabetes

Att fundera över: Var finns informationen? Vilken informationsmängd innehåller diagnoser? Hur beskriver jag villkoret? Ska en viss diagnoskod användas?

Villkor: Patienten tillhör aktuell verksamhet

Att fundera över: Var finns informationen? I vilken informationsmängd finns uppgift om verksamhet, vårdåtagande eller listning? Hur beskriver jag villkoret? Behöver frågan begränsas till en viss verksamhet, enhet, listning eller ett vårdåtagande?

Villkor: Patienten har inte lämnat HbA1c

Att fundera över: Var finns informationen? Vilken informationsmängd innehåller laboratoriesvar? Hur beskriver jag villkoret? Behövs ett exkluderande filter och vilket tidsintervall ska användas?

Samband mellan villkoren

Behöver villkoren kopplas ihop? Ska HbA1c-provet ha tagits efter att diagnosen sattes eller räcker det att patienten någon gång haft diagnosen? Behövs en tidskoppling eller annan koppling mellan villkoren?

När samtliga villkor har översatts till filter och eventuella kopplingar har lagts till är frågan färdig att testas.

”- Jag vill hitta...”- avsnitten och avsnittet om kopplingar

I följande avsnitt beskrivs vanliga typer av verksamhetsfrågor och vilken informationsmängd som normalt används för att besvara dem.

Avsnittet ”* Behöver villkoren kopplas ihop?” hjälper dig att avgöra om kopplingar behövs i frågan.

- Jag vill hitta rätt patientgrupp

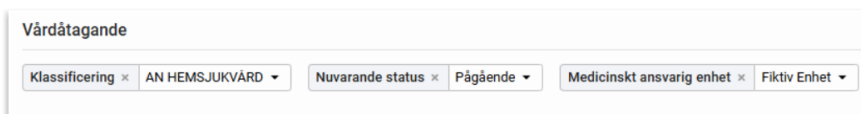
När ska jag använda Listad på?

Använd filtret **Listad på** i filtret **Patient** när verksamhetsfrågan gäller vårdcentralens listade patienter.

När ska jag använda Vårdåtagande?

I den specialiserade vården används **Vårdåtagande** ofta för att identifiera verksamhetens patienter.

I primärvården används informationsmängden **Vårdåtagande** tillsammans med sökfältet **Klassificering** för att identifiera patienter med exempelvis hemsjukvård eller palliativ vård. Exempel anslutningsvårdåtagande Hemsjukvård på Fiktiv enhet:

Hur beskriver jag patientgruppen?

Om patientgruppen identifieras med **Listad på** väljer du aktuell vårdcentral i filtret **Patient**.

Om patientgruppen identifieras med **Vårdåtagande** behöver du ange de villkor som beskriver vårdåtagandet, exempelvis **klassificering** och **medicinskt ansvarig enhet**.

Vårdåtagandets enhetsnivå

Vårdåtaganden registreras i regel på medicinskt ansvarig enhet, det vill säga på klinikenivå.

För att identifiera en kliniks patienter behöver du därför normalt ange **Medicinskt ansvarig enhet** som villkor i informationsmängden **Vårdåtagande**. Medicinskt ansvarig enhet är den övergripande enheten för kliniken/vårdcentralen.

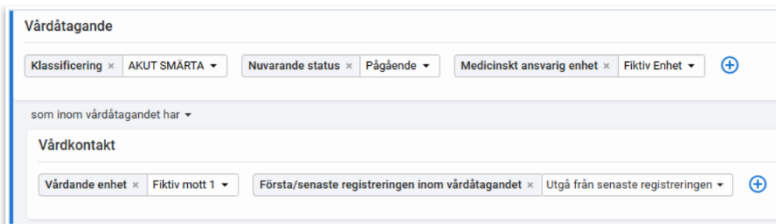

☒ Fiktiv Enhet ← **Medicinskt ansvarig enhet**
☐ Fiktiv avd A ← **Vårdande enheter**
☐ Fiktiv mott 1 ← **Vårdande enheter**

För verksamheter som finns på flera sjukhus, exempelvis regionskliniker, kan detta innebära att patienter från flera sjukhus kommer med i resultatet eftersom de har samma medicinskt ansvariga enhet.

Om verksamhetsfrågan endast gäller patienter på ett visst sjukhus behöver frågan kompletteras med ytterligare ett villkor.

Ett sätt är att lägga till informationsmängden **Vårdkontakt**, välja att visa **senaste registreringen** och därefter begränsa till den **aktuella enheten**. Vårdkontakten kopplas sedan till vårdåtagandet genom en **vårdkontaktskoppling**. På så sätt identifieras patienter som senast varit aktuella på den egna enheten.

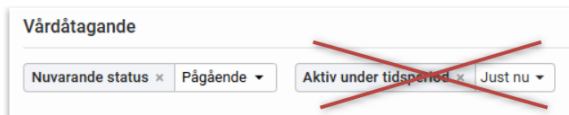

Vårdåtagande
 Klassificering x AKUT SMÄRTA Nuvarande status x Pågående Medicinskt ansvarig enhet x Fiktiv Enhet +
 som inom vårdåtagandet har
 Vårdkontakt
 Vårdande enhet x Fiktiv mott 1 Första/senaste registreringen inom vårdåtagandet x Utgå från senaste registreringen +

Pågående vårdåtaganden

Om verksamhetsfrågan gäller patienter med ett pågående vårdåtagande rekommenderas att använda villkoret **Nuvarande status: Pågående**.

Det finns även ett alternativ att filtrera på **Aktiv under tidsperiod: Just nu**, men detta ger inte alltid samma träffsäkerhet och rekommenderas därför normalt *inte*.

Vårdåtagande
 Nuvarande status x Pågående Aktiv under tidsperiod x Just nu

Viktigt att känna till och tänka på

Listningsinformationen uppdateras först när patienten öppnas i Cosmic. Om en patient nyligen har bytt vårdcentral eller blivit listad efter inflyttning till regionen kommer den nya listningen därför inte att vara tillgänglig i Insight förrän patienten därefter har öppnats i Cosmic. Frågor som bygger på **Listad på** kan därför missa ett mindre antal patienter.

Fundera därför på om patientgruppen istället kan identifieras genom exempelvis ett vårdåtagande, en läkemedelsordination eller någon annan aktivitet på den egna enheten.

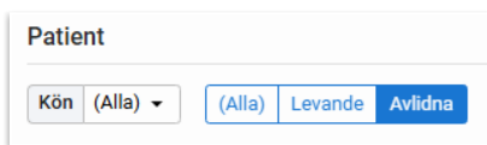
- Jag vill hitta avlidna patienter

När ska jag använda villkoret Levande?

Om verksamhetsfrågan handlar om ifall patienten är **avliden** eller **inte** används sökfältet **Levande** i filtret **Patient**.

Här kan du välja:

- Visa endast levande patienter.
- Visa endast avlidna patienter.
- Visa alla patienter, dvs både levande och avlidna patienter.

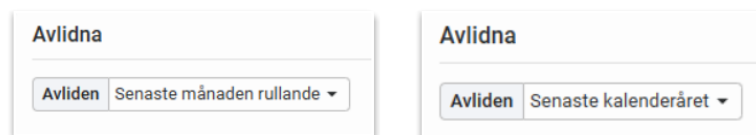

När ska jag använda Avlidna?

Om verksamhetsfrågan handlar om att hitta patienter som avlidit inom en **viss tidsperiod** används informationsmängden **Avlidna**.

Exempel:

- Vilka patienter avled under den senaste månaden?
- Vilka patienter avled under föregående år?

- Jag vill hitta patienter som haft, eller är planerade för, en vårdkontakt

När ska jag välja Vårdåtgärd?

Vårdåtgärden beskriver det som **planeras**.

Den används framför allt före patientens besök och innehåller information om exempelvis bokning och planerad aktivitet.

Välj **Vårdåtgärd** när du vill följa:

- bokningar
- bokningsunderlag
- planerade besök

- planerade aktiviteter

När ska jag välja Vårdkontakt?

Vårdkontakten beskriver det som faktiskt **genomfördes**.

När patienten registrerats som anländ övergår den fortsatta dokumentationen till vårdkontakten. Eventuella ändringar av exempelvis besökstyp eller resurs görs därefter på vårdkontakten.

Välj **Vårdkontakt** när du vill följa:

- genomförda besök
- utförda vårdkontakter
- vad som faktiskt skedde under besöket
- diagnoser, dokumentation och andra händelser kopplade till vårdkontakten

Även för **uteblivna** kontakter används **Vårdkontakt**.

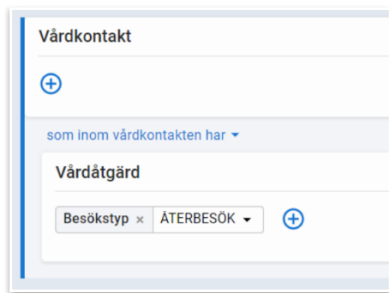
Hur beskriver jag vårdkontakten?

Filtrera på önskat tidsintervall. För **Vårdåtgärd** är **Bokningsunderlag** registrerat förvalt. Det är dock sällan intressant när bokningsunderlaget registrerades utan mer relevanta tidsintervall kan vara **Bevakningsdatum** eller **Bokningsdatum**. För vårdkontakt är **Start** av vårdkontakten förvalt. Det är ofta ett användbart tidsintervall. För vårdtillfällen är vårdkontaktens **Slut** ibland mer relevant.

Välj alltid på vilken/vilka **vårdande enheter** vårdåtgärden/kontakten ska vara registrerad.

Filtrera även vid behov på exempelvis:

- **Kontakttyp** (för att exempelvis filtrera på alla mottagningsbesök, hembesök, distanskontakter och/eller vårdtillfällen)
- **Besökstyp** (Nybesök/Återbesök/Administration) Observera att det finns en bugg när det gäller frågor där Återbesök läggs till som villkor i informationsmängden Vårdkontakt. Koppla då istället ett filter med informationsmängden Vårdåtgärd och villkoret Besökstyp: Återbesök till Vårdkontakten. Se nedan:

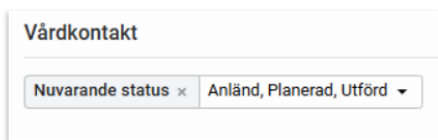

- **Utförande vårdpersonal** (För **Vårdkontakt** eller **Vårdåtgärd**. **Ansvarig vårdpersonal** fungerar endast för **Vårdåtgärd**. Observera dock att det finns en bugg när det gäller frågor där vårdpersonal anges som villkor för en vårdåtgärd.)
- **Yrkesroll**
- **Vårdtjänst** (finns endast för informationsmängden **Vårdåtgärd**)

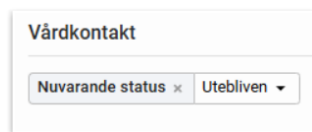
Filtrera på **Nuvarande status** för att välja vilka vårdåtgärder/vårdkontakter du vill ska ingå i frågan. Observera att det skiljer mellan **Vårdåtgärd** och **Vårdkontakt** vad olika status innebär:

För Vårdkontakt:

- För att fånga **genomförda kontakter** välj **Nuvarande status: Anländ, Pågående och Utförd**. Då fångas även kontakter där utförd-registreringen missats.

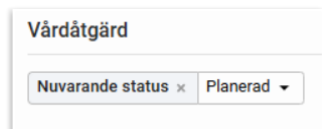
- För att fånga **uteblivna kontakter** välj **Nuvarande status: Utebliven**

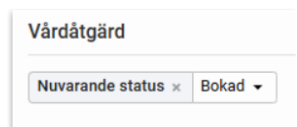
- Använd **inte** informationsmängden **Vårdkontakt** för att hitta kontakter med **Nuvarande status: Ny** (innebär att bokningsunderlag finns) eller **Planerad** (innebär att en bokad kontakt finns). För kontakter i dessa status är den starka rekommendationen att istället använda informationsmängden **Vårdåtgärd**. Observera dock att statusnamnen delvis har annan innebörd för vårdåtgärder, se nedan.

För Vårdåtgärd:

- För att fånga **planerade vårdåtgärder**, välj **Nuvarande status: Planerad**.

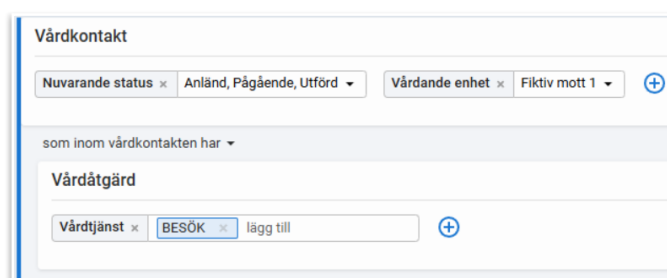

- För att fånga **bokade vårdåtgärder**, välj **Nuvarande status: Bokad**.

Viktigt att känna till och tänka på

- De villkor som finns att välja bland för **Vårdåtgärd** överensstämmer till stor del med den information som finns i bokningsunderlaget.
- Om verksamhetsfrågan gäller exempelvis en årskontroll finns det inte alltid ett särskilt villkor som identifierar just årskontrollen. Fundera istället på hur verksamheten registrerar besöket. Det kan exempelvis vara genom en viss kontakttyp kombinerat med en viss yrkeskategori, en viss vårdtjänst eller en särskild journalmall.
- Om du vill ha med **Vårdtjänst** som villkor för en **genomförd** kontakt kan du skapa ett filter för **Vårdkontakt** med övriga önskade villkor för kontakten (tex enhet och kontakttyp) och koppla ett filter för **Vårdåtgärd** med **Vårdtjänst**-villkoret till filtret för **Vårdåtgärd**.

- Jag vill hitta patienter med en diagnos eller åtgärd

När ska jag välja Diagnoskod journal?

Använd **Diagnoskod journal** när verksamhetsfrågan handlar om diagnoser som dokumenterats i journalen. Det är den informationsmängd som används för de allra flesta kliniska frågeställningar.

Exempel:

- patienter med diabetes
- patienter med KOL
- patienter med hjärtsvikt

När ska jag välja Diagnoskod DRG?

Använd **Diagnoskod DRG** när verksamhetsfrågan gäller diagnoser som registrerats för DRG-klassificering, exempelvis vid uppföljning av kodning eller DRG.

Exempel:

- uppföljning av DRG-registrering

När ska jag välja Åtgärdskod journal?

Använd **Åtgärdskod journal** när verksamhetsfrågan handlar om åtgärder som dokumenterats i journalen.

När ska jag välja Åtgärdskod DRG?

Använd **Åtgärdskod DRG** när frågan gäller åtgärder som registrerats för DRG.

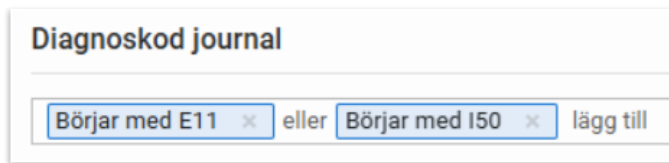
Hur beskriver jag diagnosen eller åtgärden?

Välj den diagnos- eller åtgärdskod som motsvarar verksamhetsfrågan.

Om flera diagnoser eller åtgärder ska kunna uppfylla villkoret kan de väljas i samma filter.

Exempel:

Patienter med diagnos diabetes typ 2 (E11) *eller* hjärtsvikt (I50).

Om patienten däremot ska ha flera diagnoser eller flera åtgärder behöver de beskrivas i separata filter som kombineras med **och som har**.

Exempel:

Patienter med diabetes *och* hjärtsvikt.

Viktigt att känna till och tänka på

Primärvården använder inte DRG. För frågor i primärvården ska därför normalt **Diagnoskod journal** och **Åtgärdskod journal** användas.

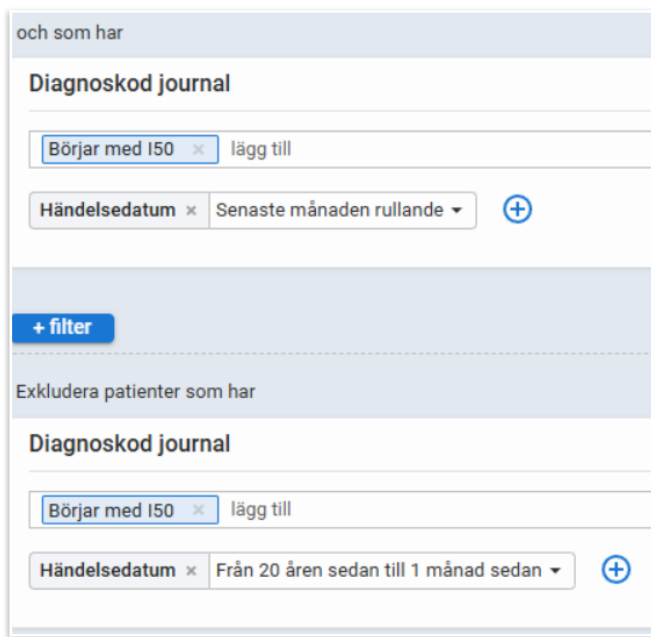
När du söker på diagnos- eller åtgärds-koder är det inte bara själva koden som är viktig. Fundera också på **när** och **var** diagnosen eller åtgärden ska ha registrerats.

Om du inte anger några ytterligare sökkriterier kan diagnosen eller åtgärden vara registrerad **när som helst** inom den egna vårdgivaren. Ibland vill man dock

begränsa sökningen, till exempel till diagnoser eller åtgärder som registrerats det senaste året eller under en viss annan **tidsperiod**.

Du kan också välja **var** registreringen ska ha gjorts. Det kan exempelvis vara relevant om du endast vill följa upp åtgärder som utförts på den egna vårdcentralen eller kliniken, och inte motsvarande registreringar från andra enheter inom vårdgivaren.

En annan användbar möjlighet är att söka fram **förstagångsdiagnoser**, det vill säga patienter som nyligen fått en viss diagnos men inte haft den tidigare. Ett exempel är att hitta patienter som nydiagnostiserats med hjärtsvikt den senaste månaden. Detta görs genom att först skapa ett filter med informationsmängden **Diagnoskod journal** där diagnosen hjärtsvikt registrerats under den senaste månaden. Därefter lägger du till ett exkluderande filter med samma diagnos, men för perioden från långt tillbaka i tiden fram till en månad sedan. Resultatet blir patienter som fått diagnosen under den senaste månaden, men som saknar tidigare registrering av samma diagnos. På så sätt identifieras patienter med en ny diagnos.

The screenshot shows a search interface with two filter sections. The top section is titled 'och som har' and contains a filter for 'Diagnoskod journal' with the value 'Börjar med I50' and a '+ filter' button. The bottom section is titled 'Exkludera patienter som har' and contains a filter for 'Diagnoskod journal' with the value 'Från 20 åren sedan till 1 månad sedan' and a '+ filter' button.

- Jag vill hitta patienter med dokumentation i journalen

Information som dokumenteras i journalen kan sökas fram på olika sätt i Insight. Vilken informationsmängd du ska använda beror på hur informationen registreras i Cosmic.

När ska jag välja Journalanteckning?

Använd informationsmängden **Journalanteckning** när du vill hitta patienter som har en viss journalanteckning.

Du kan exempelvis söka efter:

- att en journalanteckning finns
- en viss journalmall
- anteckningens status (till exempel signerad eller osignerad)

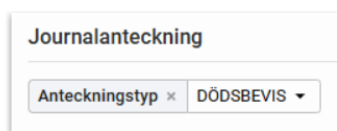
Journalanteckning används alltså när du vill följa upp att en anteckning har dokumenterats, inte innehållet i enskilda sökord.

Hur hittar jag blanketter?

Blanketter kan bara delvis särskiljas i Insight.

WebCert-blanketter kan sökas genom att välja:

- Informationsmängd: **Journalanteckning**
- Sökfält: **Anteckningstyp**
- Värde: *blankettens term*

Blankettens term finns i **Blankettbiblioteket** i Cosmic.

Från november 2025 har WebCert-blanketter egna unika termer (till exempel FK7804, FK7210 och Dödsbevis), vilket gör dem sökbara i Insight. Vanliga Cosmic-blanketter delar däremot ofta samma term (till exempel *Intyg*, *Brev* eller *Övriga blanketter*) och kan därför inte särskiljas från varandra i Insight.

När ska jag välja Sökord fast värde, numeriskt eller datum?

Om du istället vill söka på information som registrerats i ett journalsökord (i exempelvis journalanteckningar, vårdplaner och gemensamma dokument) använder du någon av informationsmängderna:

- **Sökord fast värde**
- **Sökord numeriskt**
- **Sökord datum**

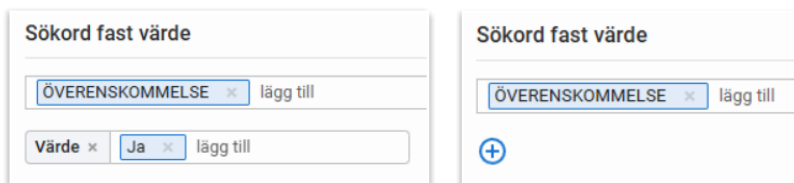
Vilken informationsmängd som ska användas beror på vilken typ av värde sökordet innehåller.

Sökord fast värde

Används när sökordet har ett eller flera fasta val.

Exempel: sökordet *Överenskommelse*, där användaren väljer *Ja* eller *Ej aktuellt*. I Insight går det både att söka efter ett specifikt värde (genom att ange villkor för **Värde**) och att se om sökordet har använts (genom att inte ange villkor för

Värde).

Sökord numeriskt

Används när sökordet innehåller ett numeriskt värde, exempelvis:

- skattningsskalor
- poäng
- mätvärden

Numeriska sökord kan sökas fram och filtreras på olika intervall eller specifika värden.

Sökord datum

Används när sökordet innehåller ett datum.

Det går exempelvis att söka fram patienter där ett visst datum har registrerats eller där datumet ligger inom ett angivet tidsintervall.

Viktigt att känna till och tänka på

Insight kan endast söka på sökord där informationen sparas som ett **fast värde**, **numeriskt värde** eller **datum**.

Fritext i journalsökord är *inte* sökbar i Insight.

- Jag vill hitta patienter med ett visst värde

När ska jag välja Klinisk parameter?

När värdet registreras som en klinisk parameter, exempelvis blodtryck, puls, NEWS2 eller saturation används respektive klinisk parameter.

När ska jag välja Sökord numeriskt värde?

När värdet registreras i journalen som ett numeriskt sökord används informationsmängden **Sökord numeriskt**.

När ska jag välja Klinisk kemi?

När verksamhetsfrågan gäller laboratorieprover, exempelvis HbA1c, Hb eller CRP används informationsmängden **Klinisk kemi**.

Hur beskriver jag värdet?

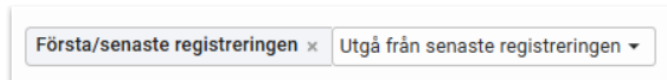
När ett värde används som villkor kan du välja att filtrera på:

- lika med
- större än eller lika med
- mindre än eller lika med

- mellan två värden

Välj det alternativ som bäst motsvarar verksamhetsfrågan.

Fundera över om du är intresserad av samtliga värden eller om du endast vill titta på det senaste registrerade värdet. Detta kan väljas genom att välja **Första/senaste registrering: Senaste registrering** som villkor för informationsmängden.

Fundera också på om du bara är intresserad av prover tagna inom ett visst tidsintervall.

Det är också möjligt att filtrera på **svarsstatus**.

Viktigt att känna till och tänka på

För **Mikrobiologi**, **Patologi** och **Radiologi** kan du inte filtrera på innehållet i svaret eftersom svaren huvudsakligen består av fritext.

- Jag vill hitta patienter med ett läkemedel

När ska jag välja Läkemedelsordination?

Använd **Läkemedelsordination** när verksamhetsfrågan handlar om ordinationer som registrerats i Cosmic.

ApoDos-förskrivningar registreras som ordinationer och återfinns därför här.

När ska jag välja Läkemedelsförskrivning?

Använd **Läkemedelsförskrivning** när verksamhetsfrågan handlar om utfärdade recept.

Observera att informationsmängden tidigare hette **Läkemedelsrecept** i Insight men **Läkemedelsförskrivning** är det aktuella namnet på informationsmängden.

ApoDos-förskrivningar visas inte här.

När ska jag välja Läkemedelsutdelning?

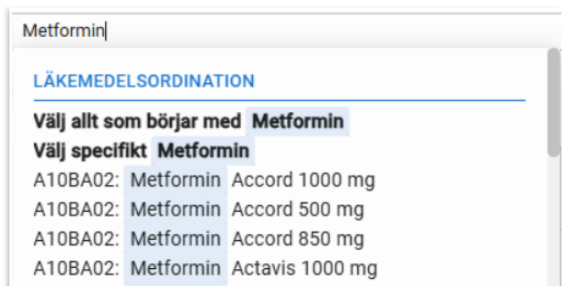
Använd **Läkemedelsutdelning** när verksamhetsfrågan gäller läkemedel som faktiskt har delats ut till patienten under ett vårdtillfälle.

Informationsmängden används framför allt inom slutenvården och kan exempelvis användas för att följa upp patienter som fått ett visst läkemedel administrerat under vårdtiden.

Hur beskriver jag läkemedlet?

Läkemedel kan sökas på läkemedlets namn eller med hjälp av ATC-kod.

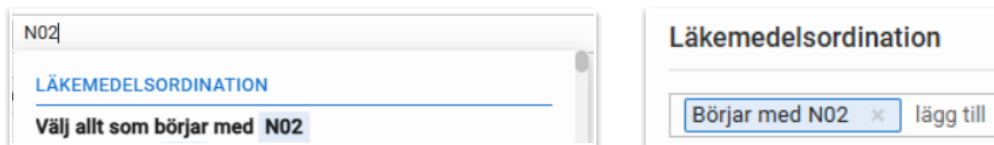
När du söker på ett läkemedelsnamn visas samtidigt läkemedlets ATC-kod.

Du kan välja att söka på:

- ett specifikt läkemedel
- en specifik ATC-kod
- början av en ATC-kod

Genom att söka på början av en ATC-kod kan du identifiera en hel läkemedelsgrupp, exempelvis alla läkemedel inom en viss ATC-grupp.

Oftast blir frågan bäst om du använder dig av **ATC-koder**. Ett undantag är om det är ett specifikt läkemedel du vill hitta. Var noggrann när du skriver in ATC-koder. Det är lätt att exempelvis förväxla siffran 0 med bokstaven O.

Fundera också på om verksamhetsfrågan behöver begränsas till ett visst **tidsintervall** eller till en viss **enhet**.

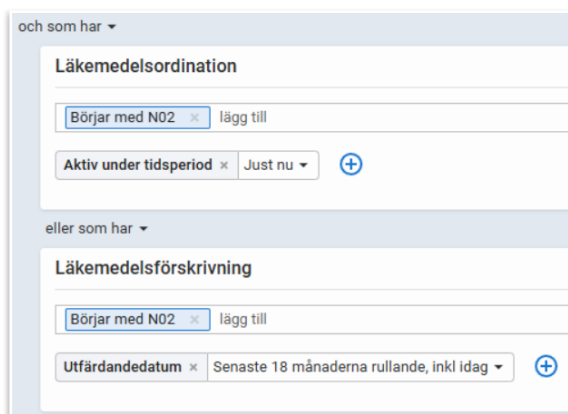
Viktigt att känna till och tänka på

Om verksamhetsfrågan är:

Vilka patienter behandlas med läkemedel X?

är det i öppenvården ofta lämpligt att använda både **Läkemedelsordination** och **Läkemedelsförskrivning**, sammanfogade med **eller som har**. Det ökar sannolikheten att identifiera patienter där endast den ena informationsmängden

innehåller uppgifter om behandlingen.

Både **Läkemedelsordination** och **Läkemedelsförskrivning** visar endast information från den egna vårdgivaren. Det innebär exempelvis att:

- en privat vårdcentral inte kan se ordinationer eller förskrivningar som registrerats inom Region Jönköpings län,
- en verksamhet inom Region Jönköpings län inte kan se ordinationer eller förskrivningar som registrerats hos en privat vårdgivare.

Det skiljer sig från läkemedelsmodulen i Cosmic, där ordinationer från andra vårdgivare inom samma Cosmic-konfiguration är synliga.

Att använda både **Läkemedelsordination** och **Läkemedelsförskrivning** minskar risken att missa patienter där endast den ena informationsmängden innehåller uppgifter om behandlingen, men kompenserar inte för vårdgivargränsen. Om både ordination och förskrivning har registrerats hos en annan vårdgivare kommer patienten ändå inte att identifieras i Insight.

Det finns även andra begränsningar i informationsmängderna för läkemedel. Det är exempelvis inte möjligt att filtrera på dosering.

- Jag vill hitta patienter utifrån en remiss

När ska jag använda Remiss?

Använd informationsmängden **Remiss** när verksamhetsfrågan handlar om remissflöden.

Hur beskriver jag remissen?

Remisser kan beskrivas med exempelvis:

- inkommande eller utgående remiss
- remissstatus
- remitterande eller mottagande enhet
- tidsintervall

Viktigt att känna till och tänka på

Om frågan även handlar om vad som hänt inom remissen behöver **Remiss** ofta kombineras med andra informationsmängder genom kopplingar.

- Jag vill hitta operationspatienter**När ska jag välja Vårdåtgärd?**

Använd **Vårdåtgärd** när verksamhetsfrågan handlar om patienter som **planerats** för operation eller annan åtgärd.

Hur beskriver jag en planerad operation?

Operationspatienter kan identifieras genom att filtrera på exempelvis:

- **Kontakttyp**, exempelvis **Dagkirurgi** eller **Vårdtillfälle**
- **Inskrivningsorsak: Operation/åtgärd**
- **Vårdtjänst** eller andra lokala registreringar som används för operationspatienter, exempelvis **Kategori 1** eller **Kategori 2** där sådana används.

När ska jag välja Åtgärds kod journal eller Åtgärds kod DRG?

Använd **Åtgärds kod journal** eller **Åtgärds kod DRG** när verksamhetsfrågan handlar om operationer eller andra åtgärder som faktiskt har **genomförts** och registrerats.

Hur beskriver jag en genomförd operation?

Efter en genomförd operation registreras kirurgiska KVÅ-koder i **Åtgärds kod journal** eller **Åtgärds kod DRG**, beroende på hur registreringen gjorts.

Beskriv operationen genom att välja aktuell KVÅ-kod. Vid behov kan du även begränsa sökningen med exempelvis tidsintervall eller enhet.

Viktigt att känna till och tänka på

Insight innehåller inte information från **Cosmic TM**. Det innebär att operationsplaneringen i Cosmic TM inte kan användas direkt i frågor i Insight.

- Jag vill hitta patienter som saknar något

Många verksamhetsfrågor handlar om att identifiera patienter där något **saknas**.

Hur beskriver jag villkoret?

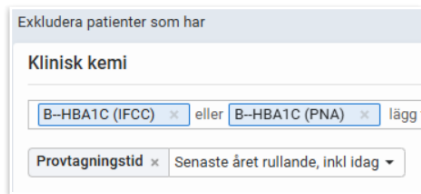
Om verksamhetsfrågan handlar om patienter där informationen saknas, skapa ett **exkluderande filter** för aktuell informationsmängd.

Beskriv sedan det du söker med rätt villkor. Ta hjälp av tidigare avsnitt **"Jag vill hitta..."**.

Det är hela informationsmängden med de angivna villkoren som inkluderas eller exkluderas.

Exempel

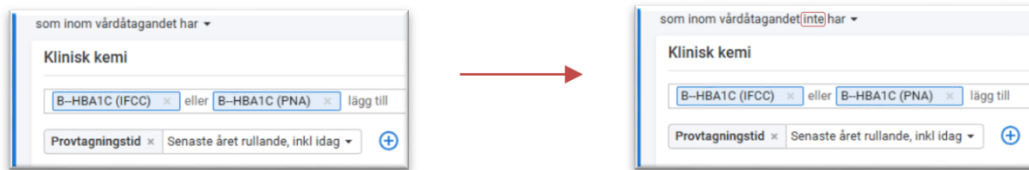
1. Patienter som inte lämnat HbA1c senaste året
2. Skapa ett exkluderande filter.
3. Välj informationsmängden **Klinisk kemi**.
4. Beskriv villkoren, exempelvis undersökning: HbA1c och provtagningstid: Senaste året.

Resultatet blir patienter som inte har någon träff i **Klinisk kemi** som uppfyller dessa villkor.

Viktigt att känna till och tänka på

När ett exkluderande filter **kopplas** till ett annat filter blir det förifyllt exempelvis **"som inom vårdkontakten har"** eller **"och som har"**. Detta behöver ändras till **"som inom vårdkontakten inte har"** respektive **"och som inte har"**.

Det går **inte** att **göra om** ett inkluderande filter till ett exkluderande, eller tvärtom. Vid behov får ett nytt filter skapas och det gamla tas bort.

* Behöver villkoren kopplas ihop?

När en fråga innehåller flera villkor behöver du fundera på om det räcker att de gäller samma patient, eller om de dessutom måste ha ett **samband**.

I många frågor behövs ingen koppling alls. I andra frågor är kopplingen avgörande för att resultatet ska motsvara verksamhetsfrågan.

Börja alltid med verksamhetsfrågan.

Fråga dig:

- Räcker det att villkoren gäller samma patient?
- Ska de höra till samma vårdkontakt?
- Ska de höra till samma vårdåtagande?
- Ska de höra till samma remiss?
- Ska den ena händelsen ha inträffat före eller efter den andra?

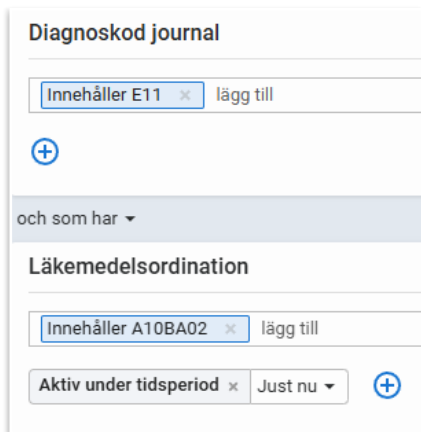
Välj bara en koppling när den behövs för att besvara verksamhetsfrågan.

När behövs ingen koppling?

Om verksamhetsfrågan bara handlar om att patienten ska uppfylla flera olika villkor räcker det normalt att de gäller samma patient.

Exempel

Verksamhetsfråga: Vilka patienter har diabetes (diagnoskod som börjar med E11) och en pågående behandling med metformin (ATC-kod A10BA02)?

Det spelar ingen roll när diagnosen registrerades eller när ordinationen gjordes. Patienten ska bara uppfylla båda villkoren.

Patient

- Besök 1
 - Diabetes
- Besök 2
 - Metforminordination

✓ Patienten uppfyller båda villkoren.

Ingen koppling behövs.

När behövs en koppling?

En koppling behövs när verksamhetsfrågan handlar om att flera händelser ska höra ihop.

Fundera på om frågan egentligen betyder:

- vid samma vårdkontakt
- inom samma vårdåtagande
- inom samma remiss
- i en viss ordning

Om svaret är ja behöver villkoren kopplas.

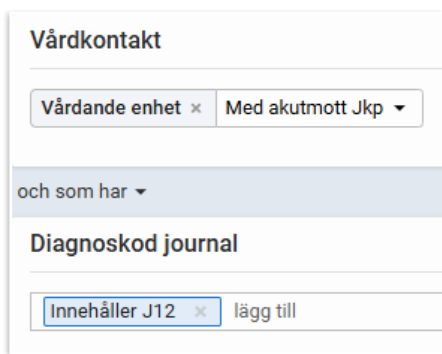
Koppling via vårdkontakt

Används när flera händelser ska höra till samma vårdkontakt.

Exempel

Verksamhetsfråga: Vilka patienter fick diagnosen pneumoni (i exemplet de diagnoser som börjar med J12) vid sitt akutmottagningsbesök (i exemplet på Med akutmott Jkp)?

Här ska diagnosen höra till samma vårdkontakt som akutmottagningsbesöket.

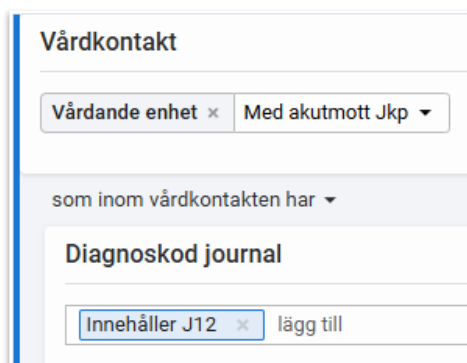
Utan koppling***Patient***

- Besök 1
 - Akutmottagning
- Besök 2
 - Pneumoni

✓ Patienten kommer med i resultatet.

...trots att diagnosen inte sattes vid akutmottagningsbesöket.

Detta motsvarar inte verksamhetsfrågan.

Med vårdkontaktskoppling

Patient

- Besök 1
 - Akutmottagning
- Besök 2
 - Pneumoni

✗ Patienten kommer inte med i resultatet.

Villkoren hör inte till samma vårdkontakt.

Patient

- Besök 1
 - Akutmottagning
 - Pneumoni

✓ Patienten kommer med i resultatet.

Nu hör båda villkoren till samma vårdkontakt.

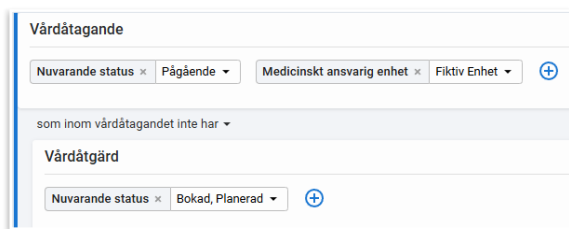
Koppling via vårdåtagande

Används när flera händelser ska höra till samma vårdåtagande.

Exempel

Verksamhetsfråga: Vilka patienter har ett pågående vårdåtagande där en planering (bokad eller planerad kontakt) saknas?

Här ska vårdåtagandet och vårdkontakten höra ihop.

Patient

- Pågående vårdåtagande på aktuell klinik
 - Har planering

✗ Patienten kommer inte med i resultatet. Saknar ej planering.

Patient

- Pågående vårdåtagande på aktuell klinik
 - Saknar planering
- Pågående vårdåtagande på annan klinik
 - Har planering

✓ Patienten kommer med i resultatet. Saknar planering inom det pågående vårdåtagandet på aktuell klinik.

Med en vårdåtagandekoppling kan du utgå från vilket vårdåtagande planeringen hör till. Då kommer bara patienter med ett pågående vårdåtagande på aktuell enhet som saknar planering inom det vårdåtagandet med i resultatet.

Tidskoppling

I vissa frågor är ordningen mellan händelserna viktig. Exempelvis för följande:

- HbA1c efter diabetesdiagnos
- Återbesök efter utskrivning
- Antibiotika efter provtagning

Exempel 1

Verksamhetsfråga: Vilka patienter med astma har gjort en spirometri senaste 18 månaderna?

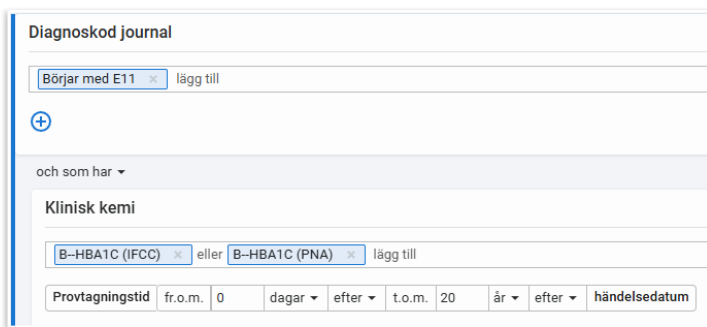
Här räcker det normalt att patienten har en astma-diagnos och en registrerad spirometri (inom specificerad tidsperiod). Det är inte av betydelse om spirometrin exempelvis gjordes vid samma vårdkontakt som diagnosen sattes.

Ingen koppling behövs.

Exempel 2

Verksamhetsfråga: Vilka patienter har lämnat HbA1c efter att diabetesdiagnosen registrerades?

Här behövs en tidskoppling mellan händelserna.

Vanliga fallgropar

Ingen koppling när det egentligen behövs

Resultatet innehåller patienter där villkoren finns, men inte hör ihop.

- Besök 1
 - Diabetes
- Besök 2
 - Åtgärd

✓ Patienten kommer med i resultatet

...fast diagnosen och åtgärden inte hör ihop. Det blir fel om verksamhetsfrågan var hur många som fått åtgärden kopplat till sin diabetes.

Koppling trots att den inte behövs

Ibland kopplas villkor ihop i onödan.

- Besök 1
 - Diabetes
- Besök 2
 - Metformin

✗ Patienten kommer inte med i resultatet

...trots att verksamhetsfrågan bara var:

Patienter med diabetes som behandlas med Metformin.

Steg 4. Kontrollera att frågan besvarar verksamhetsfrågan

Alla frågor som skapas eller kopieras i Insight behöver kontrolleras innan de används. Syftet är att säkerställa att frågan identifierar de patienter som verksamhetsfrågan avser.

Kontrollera först att resultatet verkar rimligt på en övergripande nivå och granska därefter ett mindre antal patienter i Cosmic. Det är vanligt att en fråga behöver justeras en eller flera gånger innan den ger önskat resultat.

Kontrollera att resultatet verkar rimligt

Börja med att granska resultatet i Insight.

Fundera exempelvis på:

- Verkar antalet patienter och händelser rimligt?
- Får du ungefär det resultat du förväntade dig?
- Är det rätt typ av patienter som visas?
- Finns patienter med som inte borde ingå?
- Saknas patienter som du förväntade dig att hitta?

Om resultatet verkar orimligt är det oftast bättre att justera frågan innan du går vidare.

Kontrollera att urvalet stämmer

Gå igenom de villkor du har lagt till och kontrollera att de verkligen motsvarar verksamhetsfrågan.

Kontrollera särskilt:

- att rätt informationsmängder används,
- att rätt vårdande enhet eller medicinskt ansvarig enhet valts,
- att tidsintervallen motsvarar verksamhetsfrågan,
- att urval och filter överensstämmer med hur verksamheten faktiskt dokumenterar i Cosmic,
- att rätt diagnoser, ATC-koder, prover och så vidare är angivna och att de är angivna på rätt sätt,
- att jämförande urval är korrekt uppbyggda (glöm inte att kontrollera båda urvalen!),
- att ingen förvald enhet eller annat oavsiktligt filter finns kvar i frågan.

Använd listvyn i anonymt läge och granska resultatet

Fundera exempelvis på:

- Ser informationen ut att stämma?
- Behöver ytterligare filter läggas till?
- Behöver kontakttyp, resurser eller andra villkor avgränsas ytterligare?

Jämför med andra källor

Om det finns möjlighet kan resultatet jämföras med andra delar av Cosmic, exempelvis:

- Enhetsöversikten
- Remissmodulen
- Planerade vårdåtgärder

Var försiktig med att jämföra mot Diver eftersom rapporterna där kan innehålla urval och filter som inte framgår av rapporten.

Journalgranska några patienter

Innan frågan börjar användas bör ett mindre antal patienter kontrolleras i Cosmic.

Gör listan identifierbar och använd ikonerna med det överkryssade ögat för att identifiera en patient i taget.

Kontrollera att patienten verkligen uppfyller verksamhetsfrågan och att de villkor som används i Insight motsvarar den information som finns dokumenterad i journalen.

Justera frågan vid behov och kontrollera därefter resultatet på nytt.

Vanliga orsaker till att en fråga inte ger förväntat resultat

Om resultatet inte motsvarar verksamhetsfrågan beror det ofta på att något villkor behöver justeras.

Gå igenom frågan steg för steg och fundera på följande.

Är rätt informationsmängd vald?

Kontrollera att informationen verkligen finns i den informationsmängd du använder.

Vanliga exempel är att välja:

- **Diagnoskod DRG** istället för **Diagnoskod journal**
- **Vårdkontakt** istället för **Vårdåtgärd**

Beskriver villkoren verksamhetsfrågan?

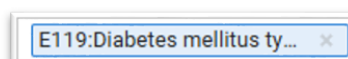
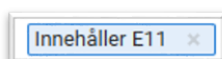
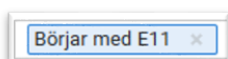
Fundera på om villkoren verkligen beskriver det du vill hitta.

Behöver:

- ytterligare villkor läggs till?
- något villkor tas bort?
- tidsintervallet ändras?
- enheten ändras?

Är villkoren angivna på rätt sätt?

När exempelvis diagnoskod, åtgärds kod, ATC-kod eller undersökning anges är det viktigt att se till att resultatet blir det tänkta. Om koden ska **börja med** vissa tecken, **inhålla** vissa tecken eller vara en **specifikt angiven kod** ska det se ut enligt respektive bild nedan:

Är rätt enhet vald?

En vanlig orsak till felaktiga resultat är att frågan avgränsas till fel enhet.

I de flesta frågor rekommenderas att använda **Vårdande enhet**. **Medicinskt ansvarig enhet** bör normalt endast användas när verksamhetsfrågan gäller **vårdåtgäanden**.

Kontrollera också att ingen tidigare vald enhet ligger kvar i frågan.

Behöver villkoren kopplas ihop?

Om frågan innehåller flera informationsmängder behöver du fundera på om de bara ska gälla samma patient eller om de ska höra ihop genom en koppling.

Exempelvis:

- samma vårdkontakt,
- samma vårdåtagande,
- samma remiss,
- eller i en viss tidsordning.

Registreras informationen på det sätt du tror?

Utgå från hur verksamheten faktiskt dokumenterar informationen i Cosmic.

Exempelvis registreras en årskontroll sällan som "årskontroll". För att hitta dessa patienter kan du istället behöva använda exempelvis vårdtjänst, kontakttyp, yrkesroll eller en särskild journalmall.

Finns informationen i Insight?

All information som finns i Cosmic är inte sökbar i Insight.

Exempel på information som inte kan användas som sökvillkor är:

- fritext i journalen,
- vissa blanketter,
- information från Cosmic TM,
- vissa läkemedelsuppgifter, exempelvis dosering.

Felsök stegvis

Om du fortfarande inte får det resultat du förväntar dig kan det vara enklast att testa ett villkor i taget.

Inaktivera tillfälligt övriga filter och kontrollera att varje del av frågan fungerar innan du lägger tillbaka nästa villkor.

På så sätt blir det lättare att identifiera vilket villkor som påverkar resultatet.

Behöver du hjälp?

Om du efter genomgången fortfarande inte får frågan att fungera som förväntat kontaktar du Sektion e-hälsa via **Tjänstekatalogen: Frågor till sektion e-hälsa**.

Bifoga gärna ett skärmdokument av frågan och beskriv:

- vilken verksamhetsfråga du vill besvara,
- hur frågan är uppbyggd,
- vad du förväntade dig att få fram,
- och vad som inte stämmer i resultatet.